

Bagdi Nóra: Az észtországi hajléktalan-ellátásról

Történelem

Ahhoz, hogy Észtország jelenlegi helyzetét és a hajléktalanságot megértsük, először az észti történelmet kell átlátnunk. Észtország az utóbbi 800 évben meg volt szállva vagy valakitől függő helyzetben volt. A folyamatot a német kereszties lovagok kezdték, akik a 13. században érkeztek. Ettől az időponttól kezdve folyamatosan meg voltak szállva, hol a németek, hol a svédek vagy az oroszok - később szovjetek által. A folyamatos megszállások miatt az észti nép nagyon alkalmazkodóvá vált. Például most is, ha egy nagyobb társaság találkozik és abból csak egy ember is nem beszél észtil, akkor automatikusan átváltanak oroszra. Nem várják el, hogy mindenki észtil beszéljen, inkább ők alkalmazkodnak. Észtország 1721 óta orosz tartomány volt. Az észtek paraszti sorban éltek hosszú évszázadokon át, a vezetők, nemesek csak „külföldiek” lehettek, leginkább németek. Észtország először az első világháború után vált függetlenné, aminek kikiáltása ellen az akkor gyengébb Oroszország nem tudott fellépni. Ez a független időszak csak a második világháborúig tartott. A német-szovjet paktum szerint Hitler és Sztálin abban egyezett meg, hogy a szovjeteké lesz Észtország. Ezekben az időkben sok észti eltűnt, besorozták vagy Szibériába hurcolták. Mivel a német-szovjet együttműködés kudarcba fulladt, a németek megszállták Észtországot, ekkor az ott élő 1000 családnyi zsidó közösség 90 százalékát meggyilkolták. Ezekben a zavaros, háborús időkben az észti nemzet is megfogyatkozott, háború utánra 850 ezren maradtak. 1940 augusztusában Észtországot Észt Szovjet Szocialista Szövetségi Köztársaság néven formálisan betagolták a Szovjetunióba. Észtország 1991. augusztus 20-án vált függetlenné, az ország gazdaság-társadalmi fejlődését az azt megelőző előző 50 év befolyásolta. Azok közül, akik életben maradtak, tízezrek kerültek munkatáborokba, helyettük a szovjet hatalom orosz lakosságot költöztetett be. Egyrészt azért, hogy munkaerőt biztosítsanak a nehéziparnak, másrészt a cárok által elkezdett oroszosítás folytatása miatt. Az 1980-as években az oroszok és más betelepülők aránya 40 százalék volt. A Szovjetuniótól való függetlenedés első lépése az „éneklő forradalom” volt, az emberek azzal töltötték szabadidejüket, hogy addigi tiltott régi észti dalokat, népdalokat énekeltek és a nemzeti zászlóval vonultak. Így vér nélkül vált két év alatt függetlenné Észtország. A több évszázados orosz kapcsolat azzal ért véget, hogy Észtország visszautasította a felkínált tagságot a Független Államok Közösségében. A szovjet gazdaságpolitika rombolása ellenére az ország nem vált a nehézipar áldozatává. Az 1990-es évek elején gazdasági reformot hajtottak végre, ami megalapozta a gyors gazdasági fejlődést.

1992-ben vezették be az észti koronát, 1994-ben az orosz csapatok is kivonultak az országból, ezután gyorsütemű gazdasági fejlődés következett, 2003 az Európai Unióhoz való csatlakozásról szóló szavazáson körülbelül hetven százalékuk támogatta a csatlakozást, 2004-ben be is léptek az Unióba. Az utóbbi években sok változás történt Észtországban, hasonlóan a többi gyorsan fejlődő poszt-szocialista országhoz. Többpárt-rendszer van, szabad verseny és nagyvállalatok is megjelentek. A társadalom rétegekre osztódott, a jövedelem, a fogyasztás és az életstílus alapján. Egy időben a fejlődéssel megjelentek olyan emberek, akiknek nincs jövedelmük és otthonuk, azok, akik menhelyeken és hajléktalanszállásokon alszanak. Ők a hajléktalanok, a hosszú ideje munkanélküliek, az utcagyerekek, stb.

A marginális életstílus különösen feltűnő a nagyobb városokban, Parnuban, Tartuban, Narvában, de természetesen az ország fővárosában, Tallinban, a legjobban, ahová a munka és siker reményében sokan költöznek, de ezt elérnie nem mindenkinek sikerül.

A lakosság szociális helyzete és szükségletei régióként változnak. A különbségek a helyi önkormányzatok bevételein, a történelmi fejlettségen és a fejlődési lehetőségeken múlnak.

A jóléti szolgáltatásokat és támogatásokat a Szociális Jóléti Törvény határozza meg. A törvény meghatározza, hogy az önkormányzatok milyen szükséges jóléti szolgáltatásokat, támogatásokat és segélyeket kell nyújtson a lakosságnak. Az önkormányzatok meg is vásárolhatnak különböző szolgáltatásokat civil szervezetektől, ha ezt szükségesnek látják.

Lakáshelyzet

1992-ben az újonnan függetlenedett Észtországnak szembesülnie kellett az ötvenévnnyi szovjeturalom örökségével. A második világháború után több tízezer épületet és lakást foglaltak le a háborúelőtti tulajdonosoktól, és a rendszert szolgáló hivatalnokokat, katonákat költöztettek be. Sok eredeti tulajdonost bebörtönöztek, vagy Szibériába deportáltak. 1991-ig sokan megvették a lakásokat, de az 1993-ban elfogadott kárpótlási törvény értelmében az eredeti tulajdonosok vagy családtagjaik jogosak visszakapni az épületeket, lakásokat. Eddig az önkormányzatoknak alacsony lakbért fizettek, most ezeknek a lakásoknak is a piaci szférához hasonlóan, magas lakbérük lett. A régi-új tulajdonosok jelenleg nem lakoltathatják ki a lakókat, de azok, akik nem tudják fizetni a magasabb lakbért, el kell hagyniuk a bérleményt. Azoknak, akik ilyen lakásokban laknak, joguk van egy új bérleményt kapni. Néhány önkormányzatnál lehetőség van arra, hogy pénzügyi támogatást kapjanak arra, hogy

elköltözzenek, vagy megvásárolják a régi-új tulajdonosoktól a lakást, ha ezzel ő is egyetért. Azok, akik elköltöznek, egyszeri költözési támogatást kaphatnak, ami 5000 euró, de ez sajnos a piaci árakat figyelembe véve nem túl nagy összeg. Ezt akkor kaphatják meg, ha nem önkormányzati lakásba költöznek. Ha az önkormányzatok nem tudják ezt pénzzel támogatni, akkor kérhetnek támogatást az államtól, amely köteles a pénzügyi nehézségekben támogatni az önkormányzatokat. Az állam sokáig félretette ezt a problémát, azzal próbálva megoldani, hogy a kilakoltatásig terjedő időszakot megnövelték. Szerencsére az új Lakhatási Fejlesztési Stratégia 2003-2008 (EHDS) javasolja, hogy az állam 50 %-ban támogassa önkormányzati lakások építését vagy felújítását, amelyek azok számára lesznek kiutalva, akiknek nehézségeik támadnak a régi bérleményből való kiköltözéskor. Ez megoldást nyújthat azoknak az embereknek, családoknak, akiknek lakhatási problémájuk van, azonban hiába az EHDS-ben lefektetett kötelezettségek, amit a parlament is jóváhagyott, a végrehajtás még nem garantált.

A lakás piac 1995-ben kezdett el fejlődni. A lakásárak, a lakbér, a lakásfenntartás költségei (amelyek addig támogatva voltak) liberalizálódtak, ezáltal növekedtek. A lakbér az önkormányzati bérleményeknél, és a kárpótláskor visszaadott lakásoknál, ahol még az önkormányzati bérlők laktak, még alacsonyan voltak tartva. Azok, akiknek tulajdonában van a lakás, csak a megnövekedett lakásfenntartási költségekkel kell számolnia, de nehezebb helyzetben vannak azok, akik bérelik a lakást, nekik a megnőtt lakbérrel és lakásfenntartási költségekkel is számolniuk kell. Az általános lakbér megfizethetetlen egy átlagos keresettel rendelkező háztartásnak. Az önkormányzati-legmegfizethetőbb- bérlemények pedig csak a legveszélyeztetettebb csoportoknak elérhetőek. Jelenleg az önkormányzati lakások a lakás piac 4 %-át teszik ki. Az észtek 85 % a saját lakásban lakik, 13 % -uk bérel. Az európai átlaghoz képest Észtországbán sok lakás van, a probléma az, hogy sokszor a lakók igényét nem elégítik ki, pl.: sokgyermekes családok kis lakásokban laknak, nyugdíjas emberek olyan lakásban, ami nem elégíti ki a szükségüket, stb. A lakásokban élőknek egy harmada olyan helyen lakik, amely mérete vagy komfortossága nem kielégítő. A harminc év felettiak közel egy harmada él a szüleivel, nagyszüleivel, a fiatalok anyagilag nem tudják megoldani, hogy saját lakásuk legyen. 93 %-a a háztartásoknak egyedül lakik, 6% olyan lakásban lakik, ahol több háztartás él. A háztartások 69 %-a lakásban lakik, 19 % családi házban, 10 % farmon, 2 % máshol. Az épületek egyharmada 40 évnél öregebb, 40 % 20-40 éve volt építve, és csak 3 % ami fiatalabb, mint 10 év. A háztartások egytizede ismeri el, hogy a lakhatási körülményeik szegényesek, több, mint 40 % jónak értékeli és majdnem 50% gondolja úgy, hogy kielégítő. A lakás minősége az adottságoktól függ. Elektromosság csak a lakások 0.2 % -ban nincsen.

Nagyon fontos tényező a lakások állapotának vizsgálatakor, hogy van-e fűtés, ha van, akkor milyen. 36 %-ukban kályha van, 55%-ukban központi fűtés, a maradékban vegyes fűtés van. Lakások 94%-ban van konyha. A lakhatáshoz való jogot és az ahhoz való jutást a Szociális jóléti Törvény rögzíti:

- minden személynek és családnak joga van szociális lakhatáshoz jutni az önkormányzattól, aki/akik nem képesek azt maguknak biztosítani
- mindenkinek joga van ehhez szociális támogatást kapni, amely magában foglalja az átmeneti szállást is.

Minden önkormányzat maga állítja fel a szabályokat arról, hogy kik azok, akik alkalmasak szociális lakáshoz jutni. Tartuban ezek a következők:

- azok, akik elégtelen fizikai állapot vagy mentális képességük miatt nem képesek biztosítani a lakhatást maguknak vagy családjuknak
- azok, akik pénzügyi helyzetük miatt nem képesek biztosítani a lakhatást maguknak vagy családjuknak

Különbséget kell tenni a szociális lakhatás és az önkormányzati lakásban élés között. A szociális lakhatás egy speciális eljárás, ami nem csak a lakhatást, hanem egyéb szociális szolgáltatásokat is magában foglal, amelyek a kliens megélhetéséhez szükségesek. Ebben az esetben a szociális lakhatás jelenti a gondozóházban, árvaházban, rehabilitációs központban, stb. való lakást vagy önkormányzati lakásban, házi gondozást igénybevételel történő lakást.

Csoportok, melyeknek lakhatásuk veszélyeztetett:

A háztartás összetétele szerint:

- egyszülős családok
- sokgyermekes családok (legalább 3 gyermek)
- a család legjobban keresője fogyatékos, és nincs más kereső a családban

Munkaaktivitás szerint:

- nyugdíjasok
- a család legjobban keresője munkanélküli, és nincs más kereső a családban

Jövedelem szerint:

- családok, melyek a legkevesebb jövedelemmel rendelkezők 10%-ba tartoznak

- családok, melyek önmagukat szegénynek mondják (szubjektív szegénység)

Ezekon kívül még két nagyobb csoport van:

- azokban a lakásokban élők, amiket kárpótlás után visszaadtak az eredeti tulajdonosoknak
- fiatal felnőttek

Azok, akik jelentkeztek szociális lakásra, hajléktalanok, vagy a hajléktalanná válás szélén vannak:

- nincs stabil lakhatásuk (éjszakáikat menhelyeken, rehabilitációs intézményekben, kunyhókban, vagy rokonoknál töltik)
- lakásfoglalók, akiknek nincs hivatalos szerződésük a tulajdonossal, aki ki akarja lakoltatni őket
- olyan helyen élnek, amely nem alkalmas lakhatásra
- tartozásuk van a tulajdonos felé, de nem tudnak fizetni, ezért a tulajdonos ki akarja őket lakoltatni

Munkanélküliség

Az 1990-es évek közepétől a gazdasági átalakulás miatt nőtt a munkanélküliség. A legmagasabb 2000-ben volt, amikor elérte a 14,6 %-ot. 2002-től a gazdasági fejlődés hatására a foglalkoztatottak száma nőtt. 2003-tól a gazdaságilag inaktívok száma is csökken. 2003-ban a foglalkoztatottsági ráta 62,6%. A férfiak között nagyobb a foglalkoztatottság, mint a nők körében. A munkanélküliségi ráta 10 % volt 2003, ami magasabb, mint az Európai Unió átlag (8%). A munkanélküliség nagysága régióként változik, Rapla megyében 5%-os, Ida-Viru megyében 18, 2 % -os volt. A magasabban képzett emberek között alacsonyabb a munkanélküliség (5, 8%), mint az alacsony képzettségű emberek körében (17%)

2006-ban 48 167 regisztrált munkanélküli volt, ez 23 568al kevesebb, mint az előző évben.

Veszélyeztetett csoportok:

- fiatal munkavállalók (15-24 évesig), a munkanélküliség nagyobb ebben a csoportban, mint más korcsoportokban, általában a munkatapasztalat hiánya miatt, az összes munkanélküli álláskereső között 7,5 % -ot tesznek ki

- hosszúideje munkanélküliek (több,mint egy éve munkanélküli), 46%-ot tesznek ki az összes munkanélküli között,
- a „nem észti” lakosok, vagy „oroszul beszélő lakosok”, akik észtil nem beszélnek, emiatt nem találnak munkát
- fogyatékos személyek vagy olyanok, akiknek hosszantartó betegségük van, 2002-ben háromszor magasabb volt közöttük a munkanélküli, mint a nem fogyatékosok között

A munkanélküli hivatalok által regisztrált munkanélküliek száma mindig kevesebb volt a valós munkanélküliek számánál, mert sokan nem regisztrálnak.

A munkanélküli segélyt a munkanélküli levonásból finanszírozzák, ami a munkavállaló jövedelmének 1 %, a munkáltató pedig 0.5 % -ot fizet az alkalmazottai után. Hogy munkanélküli segélyt kaphasson valaki, regisztrálnia kell magát a munkanélküli hivataloknál.

Munkaerőpiaci intézkedések a veszélyeztetettebb csoportoknak:

A veszélyeztetett csoportok tagjainak, ugyanúgy, mint más munkakeresőknek lehetőségük van konzultációra, munkahely közvetítésre, tréningre, munkakeresési hozzájáruláshoz. Ugyanakkor, a veszélyeztetett csoportok tagjai sokszor szembesülnek személyes vagy társadalmi akadályokkal a munkaszerzésben vagy megtartásban, ezért további intézkedések szükségesek:

- szakmai gyakorlat: elsődleges célcsoportok a fiatal munkavállalók és a hosszúideje munkanélküliek. A szakmai gyakorlatszerzés program segít megfelelő tapasztalatot szerezni a munkakeresőknek és a munkavállalóknak a megfelelő munkavállalókat alkalmazni. A regisztrált munkanélkülieknek lehetőségük van részt venni a programban, amit az EU is támogat.
- munka gyakorlat: azoknak a nagyon hosszúideje (több, mint 2 év) munkanélkülieknek és elkedvetlenedettnek, akik elvesztették munkakészségüket és megfelelő hozzáállásukat, tevékenységek szervezése a helyi önkormányzatokkal együttműködve, amelyek fejlesztik a szociális készségeiket, és hozzáállásukat a munkához.
- közhasznú munka: azoknak, akiknek nem tudnak megfelelő munka lehetőséget ajánlani, közhasznú munkát végezhetnek, a helyi önkormányzatokkal együttműködésben, fizetést kapnak.

- közlekedési hozzájárulás: a hozzájárulást azoknak fizeti a munkakeresési központ, akik munkába járnak, és azoknak is, akik az előbb felsorolt tevékenységekben részt vesznek.
- munkaerőpiaci hozzájárulás a munkaadónak: a legutolsó intézkedés a bértámogatás, amivel a munkáltatót támogatják, ha nagyon hosszúideje munkanélküli személyeket alkalmaz.
- munkahelykeresés fogyatékos személyeknek, ami magában foglalja: engedélyek elintézése, a felvételi beszélgetés alatti segítséget, speciális technikai segítséget, közlekedési hozzájárulást, abban az esetben, ha a munkahely tömegközlekedéssel nem megközelíthető vagy a fogyatékos személyek nem tudják használni.
- tréning hozzájárulás fogyatékos személyeknek
- fogyatékos személyt alkalmazó munkáltatónak járó szolgáltatások
- a „nem ész” lakosok támogatása munkakeresésben, tolmács segítségével
- volt elítéltek integrációjának támogatása.

Egészségügy

Az ész lakosság 94 % -nak van egészségbiztosítása. Akinek öregségi nyugdíja van, automatikusan biztosítási jogviszonya keletkezik. Akinek nincs jövedelme annak nincs, és probléma, hogy a kezelések elérhetetlenül sokba kerülnek ezeknek az embereknek. A fogászati ellátásért is fizetni kell. Egy nem –biztosított ember csak akkor kaphat ellátást, ha életveszélyben van. Ezenkívül egy-egy vizsgálat után továbbküldik a betegeket további vizsgálatokra, operációra, aminek egy részét vagy az egészért fizetni kell. A hajléktalan emberek életkörülményeik miatt jobban veszélyben vannak, különösen a hideg időszakban. A szervezetük gyengébb, fertőzéseknek nehezen áll ellen, és megfelelő kezelést sem kapnak. A rossz egészségügyi állapot és a hajléktalanság közötti kapcsolat kétirányú, az egészségügyi állapot befolyásolja a hajléktalanságból kikerülés esélyét, a hajléktalanság a körülmények miatt pedig rontja az egészségügyi állapotot. A egészség nem csak orvosilag vagy biológiailag írható le, több nézőpontból is mérhető: jövedelem, szociális, gazdasági, politikai, kulturális kontextusban is vizsgálható. A jó egészségi állapot függ a jövedelemtől, szociális státusztól, szociális támogató hálótól, oktatástól, fizikai környezet, stb. A hajléktalanok több akadályba ütközhetnek az orvosi szolgáltatások igénybevételekor. Személyazonosító dokumentum hiánya, biztosítási kártya hiánya, biztosítás hiánya, felírt gyógyszerek kiváltására nincsen pénzük, a kezelés önhatalmú befejezése, kórház elhagyása. Jelenleg nincs

csak a hajléktalanok orvosi ellátására specializálódott intézmény, akiknek nincs biztosításuk Tallinban a Magasini kórházban kaphatnak kezelést.

Tanulmány készült arról, hogy melyek a hajléktalanok leggyakoribb betegségei. Ezek között a leggyakoribb a tüdő és a légutak valamilyen megbetegedése, beleértve a tbc-t, ezek mellett bőrproblémák, fogproblémák. Ezenfelül a folyamatosan és hosszútávon fogyasztott alkohol és a rossz táplálkozás a belső szervek-máj, gyomor- és az idegrendszer károsodását okozzák. Emellett nem diagnosztizált vagy nem kezelt mentális betegségek is megjelennek. Ilyen komplex problémák között nehéz megtalálni a helyes terápiát, gyógymódot. Ugyancsak nehéz a hajléktalanokat arra motiválni, hogy változtassanak az életmódjukon. Sok hajléktalan kap sürgősségi ellátást egy trauma után, de mivel nincsenek biztosítva a rehabilitáció elmarad, mert az csak biztosított személyeknek jár.

A hajléktalanokat és leggyakoribb betegségeiket az alábbi módon lehet kategorizálni:

Hajléknélküliek (hajléktalanszállón élők): mentális problémák, depresszió, öngyilkos viselkedésmód, fertőző betegségek, fertőzések, bőrbetegségek, bűnöző magatartásból adódó traumák, fogászati problémák, fizikai fogyatékoság (pl.: fagyások miatt), krónikus alkoholizmus és annak következményei, krónikus gyulladások.

Otthonnélküliek (pl.: szociális otthonokban, rehabilitációs szállókon élők): rokkantak, akik rokkantságuk miatt képtelenek dolgozni, rokkantsági segélyre jogosultak, lábproblémák (pl.: amputáció), látásproblémák, alkohol okozta egészségügyi problémák, drogfüggőség okozta egészségügyi problémák, belső szervek betegségei, melyek folyamatos ellenőrzést igényelnek.

Stabil lakhatással nem rendelkezők (pl.: rokonokkal lakó, barátoknál lakó, lakásfoglalók): mentális problémák, alkohol okozta problémák, bőrbetegségek, látásproblémák.

Elégtelen lakhatási körülmények között élők (pl.: elhagyott házakban): a nem higiénikus környezet által okozott betegségek.(pl.: bőr), különböző traumák, nem gyógyított krónikus betegségek, mentális problémák, mérgezési problémák, fertőző betegségek (pl.: TBC)

Észtországban minden tizedik ember alkoholfüggő. Az alkoholfüggőség sokba kerül az egészségügynek, a szociális szolgálatnak, és nagy a bűnözés miatti kiadás is. Azokban az országokban, ahol ezt tanulmányozták, kiderült, hogy az alkohol okozta kiadás tízszer több, mint az alkoholeladás utáni bevétel. Az alkohol függőség megelőzése érdekében a parlament

kidolgozta az Alkohol és drogfüggőséget, megelőző programot 1997-2007 között. A WHO pedig előírta, hogy kevesebb, mint 6 litert alkohol fogyasszanak évenként, személyenként. Ez a szám jelenleg 12, 4 liter. Alkoholmérgezéses eset háromszor több van Észtországban, mint az európai átlag. A drogfüggőség egy új jelenség Észtországban, a 20. század végén gyarapodott meg a droghasználók száma. Habár a hajléktalanok között kevés a droghasználók száma, de a számuk nő, ezért megoldást igényel.

Észtországban a kilencvenes évektől nőtt a TBC-s fertőzések száma, az északi országokhoz viszonyítva 10-szer több új megbetegedést regisztrálnak. A hajléktalan életmód miatt a hajléktalanok között magas a TBC fertőzöttek száma. A TBC-s fertőzések számának csökkentése érdekében az állam kidolgozott egy programot. A programban szerepel, hogy a tüdőszűrés kötelező, nyilvántartást kell vezetni a fertőzöttekről, a beteg megkapja a kezelést és a gyógyszereket, ha nincs rá pénze, akkor is, a kezeléseket adminisztrálni kell.

A veszélyeztetett csoportokkal dolgozó szociális munkások bekapcsolódhattak egy tréningbe, amely hajléktalan emberek speciális egészségügyi problémáiról, azok kezeléséről szólt. Elsősorban elsősegélynyújtásról, elsődleges tanácsadásról, a betegségek elsődleges meghatározásáról szólt.

Hajléktalanság

Hajléktalan személy az, akinek nincs legális kapcsolata (tulajdon, albérleti szerződés, hosszabbtávú elhelyezés) semmilyen helyiséggel vagy szobával, ami mint tartózkodási hely rögzített. Jelenleg 3500 hajléktalan van Észtországban, ami a népesség 0.3 %-a.

Egy helyiség tulajdonlása a jövedelemtől függ, így a munkától, de az egészségügyi állapottól és a családi kapcsolathálótól is. Egy lakás elvesztésének okai egymáshoz nagyon szorosan kapcsolódnak, a főbb körülmények a következők: munkanélküliség, alkoholizmus, anti-szociális viselkedés (bűnözés), a családi támogatás elvesztése és az egészségügyi állapot romlása. A Szociális Minisztérium 2003-ban lefolytatott egy kutatást arról, hogy milyen események láncolata vezetett ahhoz, hogy valaki hajléktalanná váljon. A kérdőívben 13 változat volt, de ha valaki nem ezen események láncolata szerint lett hajléktalan a kérdezőnek elmondhatta a saját változatát. A legtöbbször megjelölt esemény láncolatok a következők:

Alkoholfüggőség- munkanélküliség- lakbértartozás- kilakoltatás

Börtönből kiszabadul-nem talál munkát-nem, tud lakást bérelni

Munkanélküliség- alkoholfüggőség-lakbér tartozás-kilakoltatás

Munkanélküliség- alkoholfüggőség- család szétesése, kapcsolat vége-lakhatás elvesztése.

Ahogy a kutatásból is kiderül, a legtöbb esetben alkohol vagy drogfüggőség vezetett a hajléktalansághoz és ezek miatt nehéz rendszeres lakhatást találni. Ezenkívül az alacsony motiváció, a reménytelenség is meghatározza, miért nem találnak rendszeres lakhatási lehetőségeket a hajléktalanok. A társadalom negatív hozzáállása, a bizalmatlanság, a vonakodás egy hajléktalan alkalmazásától vagy egy lakás kiadásától is hozzájárulnak. Nehéz munkát találniuk, ezért jövedelmük nagyon kevés vagy egyáltalán nincs, ugyanakkor nincs olcsó lakásbérleti lehetőség. Ha mégis szereznek munkát, nehéz azt megtartani. A képzettség, a hivatalos nyelvezet hiánya nehézkessé teszi a munkakeresést és a lakásbérletet. Ezen kívül sokaknak nincs hivatalos dokumentumuk.

A nagyobb városokban már nincsenek beengedve hajléktalanok a nagyobb bevásárló központokba, könyvtárakba, és egyéb meleg helyekre, a városi tömegközlekedés viszont még mindig egy lehetőség, hogy a hajléktalanok meleg helyen tartózkodjanak napközben, viszont itt fenyegetést jelentenek a többi utasra, pl.: a TBC miatt, amely betegség megjelenése a hajléktalanok között a legmagasabb.

Azoknak az embereknek, akik elvesztették az otthonukat, sok fajta szükségük van, az ételtől kezdve a ruházkodáson át a gyógyszeres segítségig. A Szociális Törvény a „sürgős szociális segítségről” szóló része határozza meg, hogy milyen segítséget kell nyújtani azoknak az embereknek, akiknek nincs megfelelő eszköze a létfenntartáshoz. Ez minimum garantálja az élelmet, ruházatot, és átmeneti lakóhelyet. Erre minden embernek joga van, aki Észtországban él. A helyi önkormányzatoknak kell biztosítaniuk a lakhatást azoknak, akik nem képesek maguk megoldani, akár a szociális lakhatás lehetőségével. A sürgős szociális segítség tartalmazza a menhelyen való elhelyezést is. Az önkormányzat azokat is támogatja, akiknek speciális igényük van, pl.: mozgásban, a bérleményeket átalakítja, vagy biztosít egy megfelelőbbet. Az igazság, hogy kevés önkormányzati lakás van. Menhelyek és szállók minden városban vannak, ahol az önkormányzat vagy egy önkormányzat által támogatott szervezet tart fenn. Ez a szolgáltatás általában ingyenes, és más lehetőségekről (ruha, étel) is felvilágosítják a klienseket. A városokban működnek ingyenkonyhák, amiket étkezési kuponnal lehet igénybe venni. A ruhagyűjtő helyeken, pedig ingyen vagy minimum 1 koronáért lehet ruhákat szerezni.

Ezeken kívül anyagi támogatást is kaphatnak, a létfenntartási járadékot, melyet így számítanak ki: a minimum kiadások, amik kielégítik az elsődleges szükségeket (élelmiszer, ruházkodás, stb.). Jelenleg ez 1000 korona (17 forint egy korona) fejenként, a család többi tagja ennek a 80 %-át kapja. Ha a bevételek és kiadások összesítésénél olyan szám jön ki, ami ennél kevesebb, akkor a bevételeket a fennmaradó összegű létfenntartási járadékot kapnak. A Szociális Törvény kiköti, hogy az önkormányzat nem engedélyezheti a létfenntartási járadékot annak, aki munkaképes korú, képes dolgozni, de nem dolgozik vagy tanul, és aki megfelelő indok hiányában visszautasítja a felajánlott munkát. Ezenkívül, aki jelentkezik ilyen ellátásra, annak érvényes személyi igazolványának kell lennie és az adott városban kell regisztrálva legyen. A létfenntartási járadék az utolsó intézkedés a szegénység csökkentésére, akkor adható, amikor munkával és egyéb szociális szolgáltatásokkal a hiányt nem tudták csökkenteni. A szándék az, hogy az állam elkerülje azt, hogy segélyeken éljenek. Ha a segély összege nőne, akkor a családok jobban lennének motiválva erre, és nem a munkából származó jövedelem elérésére. Ez azért is fontos, mert a gyerekek egy családban nagyobb méltóságban élhetnek, ha legalább egyik szülőjük munkába jár és ez a jó minta is. Azok, akik valamilyen segélyre jelentkeznek, ki kell tölteniük egy jelentkezési lapot, amelyen a nevek, személyazonosító számok, születési évek, a család tagjainak száma szerepelnek, és azt a helyi

önkormányzathoz kell beadni. Akik először jelentkeznek, egy igazolást is kell csatoljanak arról, hogy hol laknak, azt jogosan használják, és hogy tulajdonosok vagy bérlők. A jövedelemről és kiadásokról is kell egy igazolást csatolni. És ezévtől arról is kell igazolás, hogy van-e ingósága vagy ingatlantulajdona.

A „sürgős szociális segítség”- törvény által előírt szolgáltatások közé tartoznak még különböző-pszichológiai, szociális, függőségekkel kapcsolatos, időseknek szóló- tanácsadói szolgáltatások, melyek telefonon is elérhetőek. Ezen szolgáltatások általában olyan embereknek szólnak, akiknek még van lakni valahol, de éppen közel kerültek a hajléktalansághoz, vagy egyéb módon kerültek krízishelyzetbe.

Ha az egész ellátást vizsgáljuk, azokból a szolgáltatásokból van a legnagyobb hiány, amelyek az alkohol és drogfüggőkkel foglalkozna.

A hajléktalanok ellátása függ az adott régió lehetőségeitől és az aktuális szociális-érzelmi szituációtól. A politikának garantálnia kellene, hogy a szociális lecsúszás minél kevesebb embert érintsen, és minél kisebb mértékű legyen. Jelenleg egységes, kiegyenlített, standardizált szolgáltatások és támogatások vannak a hajléktalan embereknek. Az ellátások rendszere még fejlesztésre szorul, mert ugyan a Szociális Törvény sok mindent előír, de sok olyan lehetőség van, ami elérhetetlen hajléktalan embereknek. Például, ha valaki túl fiatal, hogy szociális otthonba jelentkezzen, de elhelyezkedni sem tud bizonyos okok miatt (egészségi állapot, képzettség hiány, vagy olyan képzettség megléte, amely már elavult, függőség, stb.), az ellátásokból kiszorul, csak hajléktalan szállókon élhet.

Parnui szociális szolgáltatások

A Parnui Önkormányzat Szociális Osztálya, amely a gyermekjóléttel, idősgondozással, fogyatékosok támogatásával és hajléktalanokkal foglalkozik. Népkonyhát, házi segítségnyújtást, támogató szolgálatot tartanak fenn. A városban van rehabilitációs intézmény, családos szálló, nappali ellátást nyújtó intézmény időseknek. Hajléktalanokkal az éjjeli menedékhely, nappali központ, és foglalkoztató központ foglalkozik, ahol a hosszú ideje munkanélkülieket segítik munkát keresésben, tréningeket tartanak.

Hajléktalanellátás Parnuban

A hajléktalanság többet jelent lakástalanságnál, más jelenségeket is magában hordoz, mint például az egyszerű kapcsolati háló, kevés esélyek munkaerőpiacon, személyiség leépülés,

függőségek kialakulása vagy erősödése. A hajléktalanságot egyéni és szociális tényezők is okozzák. A hajléktalanság megelőzése és csökkentése érdekében mind egyéni mind szociális erőfeszítések is elvárhatók. Egyik oldalon a hajléktalan ember támogatva kell legyen abban, hogy használni tudja a meglévő forrásait, másik oldalon fontos szociális erőfeszítések kell legyenek. A hajléktalanság közelében lévők és a hajléktalanok nagyon speciális csoport, akiknek problémái csak a lakáspolitikán keresztül nem megoldhatóak. Szükséges megváltoztatni az általános célokat és alapokat a szociálpolitikában. A hajléktalanság csak a az önkormányzatok és az állam együttműködésével csökkenhet. Az önkormányzatok nem képesek alapvető szolgáltatásokat nyújtani a hajléktalanoknak, ami sokszor csak a politikai akarat miatt ütközik akadályba. De az állam képes a munkaerőpiacra és az alkoholpolitikára is hatni. A probléma összetettsége miatt összetett megoldást kíván, a munkaerőpiacnak, az egészségügynek és a szociális hálózatnak együtt kell működnie, hogy a hajléktalanság megelőzhető legyen és csökkenjen.

Tulevik – a fogadó szervezet

Parnuban több civil szervezet is foglalkozik hajléktalanokkal, az önkormányzattal szorosan együttműködve, de a legnagyobb szervezet a Tulevik. Általában elmondható, hogy a helyi önkormányzat és a civil szervezetek között nagyon jó az együttműködés. Az önkormányzat a törvény által előírt kötelező szolgáltatásokat megveszi a szervezetektől, akkor, ha nekik nincs megfelelő intézményük vagy infrastruktúrájuk. Minden évben pályázatokat írnak ki, a megszervezendő ellátásokról, és aki a pályázaton nyer, következő évben az nyújthatja a szolgáltatást. Ez egyik oldalról nem jó, hiszen a szervezetek mindig csak egy évre tudnak tervezni, másrészt ha új civil szervezet jelenik meg, akkor annak is van esélye a pályázatokon indulni és azokat megnyerni. A parnui önkormányzat elsőként Észtországban helyi rendeletben szabályozta, hogy a szociális segílyt csak úgy kaphatják meg a rászoruló, hogy napi négy órát dolgozniuk kell. Ez egy speciális helyzetet eredményez. Észtországban máshol nincs ilyen, de egyre több önkormányzat gondolkodik hasonló rendszeren. A foglalkoztatási programot a Tulevikkal együttműködve valósítják meg. A Tulevik szervezi meg a munkát, foglalkozik az emberekkel, az önkormányzat rendeli meg az elvégezendő feladatokat, melyek nagyrészt a város takarításából, szemétyűjtésből, hólapátolásból állnak, szóval olyan munkákból, melyet az önkormányzat el kellene végezzen mindenképpen. Emiatt is a Tulevik szervezet komplex szolgáltatást nyújt.

A Tulevik története

A parnui Önkormányzat Szociális Osztálya 1997-ben kezdte el a foglalkoztatási programot tartós munkanélküliekkel. A programban akkor hat ember vehetett részt, város takarításban és házigondozásban segítettek. 1999-ben pályázatot írtak ki a közterületek rendben tartására, ezt Priit nyerte, (a Tulevik jelenlegi vezetője), aki foglalkoztatta a programban résztvevő hat embert, az önkormányzat pedig fizetett a megvett szolgáltatásokért. Ekkor kezdődött az együttműködés az önkormányzat és Priit között. 1999-ben megalakult a Tulevik szervezet, együttműködve egy svéd civil szervezettel. Akkor még az önkormányzat működtette az éjjeli menedékhelyet a városban. 2003-ban nyitott ki az éjjeli menedékhely a Tulevik fenntartásában. 2006-tól a foglalkoztatási program is bekerült a tevékenységi körbe, majd az átmeneti szálló és a nappali melegedő is kinyitott.

A Tulevik tevékenysége

Én a szervezet központjában laktam, ahol az éjjeli menedékhely, ebben az épületben a menedékhely felett az átmeneti szálló, és ugyanitt, de másik épületben a foglalkoztatási program központja is működik. Az átmeneti részen laktam olyan szobában mint a kliensek, a konyhánk és a társalkodónk közös volt, tehát ennek a résznek az életébe láttam bele leginkább. Sok időt töltöttünk együtt az itt élő hajléktalan emberekkel. Mivel egy épületben van az éjjeli menedékhellyel, annak működését is napi szinten figyelemmel kísértem, és napközben a foglalkoztatási programokat is, de a többi részleget is meglátogattam és hosszabb időt töltöttem el.

A Tulevik intézményei:

- éjjeli menedékhely
- átmeneti szálló
- kiléptetőház
- nappali melegedő- népkonyha
- foglalkoztatás

Az éjjeli menedékhely

Az éjjeli menedékhelyre 18 év feletti férfiakat és nőket fogadnak, külön szobában külön fürdővel és wc-vel. Ha valaki első találkozáskor éjjel érkezik, akkor fogadják, de minél hamarabb be kell szerezni az önkormányzat szociális osztályáról egy ajánlást. Mivel utcai szociális munka nincs, ezért ha valaki olyan helyzetben lévő feltehetőleg hajléktalan embert lát, aki segítségre szorul, akkor a rendőrségnek vagy a mentőknek szól, akik kötelesek kimenni megnézni a bejelentéseket, ha más problémát nem találnak, akkor ide szállítják be őket, a Tuleviknek pedig kötelező fogadnia ezeket az embereket. Minden belépéskor szondáztatnak az ügyeletes kollégák, amennyiben a szonda 2,5 alatti értéket mutat, akkor fogadják, de ha ennél magasabb, akkor tovább kell szállítani a kórház detoxikáló részére. Az éjjeli menedékhely 18 órától reggel 8-ig van nyitva. 54 férőhelyük van, de általában nincs teltház, mindenkit tudnak fogadni. Az ügyeletesi teendőket ügyeletesek, nem szociális munkások látják el, akik 24 órát dolgoznak és utána három pihenő napjuk van. Az ügyfelek 23 óráig érkezhetnek meg, utána már nincs beengedés, csak ha a rendőrség vagy a mentők szállítják. Ha valaki 1,5 feletti alkoholszinttel érkezik vagy a szálló területén iszik, akkor az igazán komfort nélküli szobába kerül, ahol csak fa priccsek vannak, itt nincs ágynemű és a dolgaikat sem hagyhatják itt. Ha valaki úgy viselkedik, hogy azzal zavarja a szálló nyugalomát, akkor ebbe a szobába kerül, általában egy hétre vagy elküldik őket. Ez télen igazán kemény büntetés, mert mínusz 30 fok is szokott lenni, de általában mínusz 20 fok van, tehát igazán meg kell gondolni, hogy az ügyfél megszegi-e a házi rendet, mert azzal az életét is kockáztathatja, hiszen nagyon könnyen megfagyhatnak, más szálló pedig nincs Parnuban. Egy átlagos szobában hat emeletes ágy van, ágyneművel és az ágyneműt, törölközőt, kisebb dolgokat benn hagyhatják napközben. Étkeztetés nincs. Én úgy láttam, hogy az alkohol sokkal nagyobb probléma Észországban, mint Magyarországon. Ráadásul, nem is akármit isznak, hanem parfümöt. Ez nagyon olcsó, 16 korona (egy korona 17 forint) egy üveggel, és ebből egy-kettő elég egész napra. Viszont aki ezt issza nagyon leépül, sokkal jobban és gyorsabban, mint amit én megszoktam itt Magyarországon, és amire estére beérnek a szállóra, akkor is jobban látszik rajtuk. Akik az éjjeli menedékhelyen laknak, azoknak van alkohol problémája. Ha valakinek nincs, az átkerül az átmeneti szállóra. Emiatt az éjjeli menedékhely nem egy nyugodt hely, sok a hangoskodás, kiabálás, veszekedés. A parfümöt a közeli piacon lehet venni, a boltos tudja, hogy ezt megisszák, hiába próbáltak vele beszélni a Tulevik munkatársai, továbbra is árulja, hiszen nem legális parfümöt árulni, azt hogy hogyan használják fel, őt nem érdekli.

Ezen a szinten működik egy nappali pihenő helyiség is, ami régebben a nappali melegedő volt, de nagyon sokan látogatták és kevés volt a hely, ezért nyitottak egy nappali melegedőt a közelben, ahol ételt is osztanak. Ez a nappali pihenő szoba, körülbelül 20 négyzetméteres, tv-t lehet nézni és ételt melegíteni, és a mellékhelyiséget is tudják használni. Azonos feltételekkel, mint az éjjeli menedékhelyet. Csomagmegőrző is van, mindenkinek egy szekrény jár és csak annyi csomagot lehet itt hagyni, amennyi egy szekrényben elfér, hetente át kell nézni a szekrények tartalmát, a véletlenül ott maradt romlandó dolgokat pedig kidobják. Naponta 8-tól délig orvos is rendel a földszinten, akit legtöbbször bőrbetegségekkel keresnek meg, gyógyszerrel tud kiírni és beutalót is ad. Ezenkívül itt van a ruharaktár és a mosószoba. Ennek a felelőse a foglalkoztatási program által van foglalkoztatva, vagy mint közmunkára kötelezett, itt dolgozzák le az óráikat. A mosatásért fizetni kell, egy koronát adagonként.

Átmeneti szálló

Ez az éjjeli menedékhely felett van, 12 férőhellyel működik, nőket és férfiakat is fogadnak, különleges esetben családokat is elhelyeznek, egy szobában. Külön női- férfi szobák és mosdók vannak. Közös a konyha és a közösségi szoba. Páros elhelyezés nincs. Egy szobában 3-4 ágy van. Az emeleten van a szociális munkás irodája is. Azok kerülhetnek ide, aki az éjjeli menedékhelyen eltöltötték egy pár éjszakát és a viselkedésük megfelelő, nincs az alkoholfogyasztásból eredő problémájuk- nem absztinens szálló- , és aktívak. Nem kell, hogy a jövedelmük munkából származzon, de aktívnak kell lenniük, akár úgy, hogy a foglalkoztatási programban részt vesznek vagy a Tulevik munkáját segítik valahogyan. Pl.: mivel az éjjeli menedékhelyen nincs takarító személyzet, az itt lakó nők takarítanak, vagy az udvart tartják rendben, stb. az alkoholfogyasztás nincs tiltva, de ha probléma adódik, el kell hagyniuk a szállót, természetesen benn sem lehet alkoholt fogyasztani. A hat hét alatt amit ott töltöttem, én úgy éreztem nagy volt a fluktuáció, nem volt teltház, 8-an laktak ott érkezésemkor és 2 ki és 2 beköltözés volt ez idő alatt. Az éjjeli menedékhelyről kerültek fel és a szállón történő alkohol fogyasztás miatt kerültek ki lakók. Innen elég sokan kerülnek ki a kiléptető házba, ahol már sokkal kevesebb a kontroll. Itt még azok laknak, akik viselkedését még figyelni kell, hiszen minden bejövételkor az ügyeletes látja őket, néha fel is jönnek az emeletre, figyelik mikor van lámpaoltás, stb., szóval itt olyan emberek laknak, akik az éjjeli menedékhelynél jobb ellátást igényelnek, de még nem készek a kiléptető házban egy önállóbb életvitelre, ezért is lehet, hogy alkoholfogyasztásból eredő problémák elég gyakran felmerülnek. Az itt lakók részt vehetnek a foglalkoztatási programban, de ez nem kötelező,

van, akiknek máshol van munkájuk vagy már nyugdíjasok. Mivel aktívnak kell lenniük, ezért reggel vagy elmennek dolgozni, vagy jelentkeznek helyben munkára, ami általában délig tart, ezért a délutánok szabadok. A gazdasági válság miatt- ami látványosan érintette Észtországot- kevesebb a munkalehetőség, emiatt többen jelentkeznek a foglalkoztatási programba és a szociális segélyért is. Mivel a délutánjuk szabad, akkor még maszek munkákat el tudnak vállalni, feketén. De egyre kevesebb a lehetőség, tehát egyre több időt töltenek otthon. Én nagyon hiányoltam, hogy ezekben a szabad órákban nincsenek különböző foglalkozások, hiszen nap, mint nap láttam, hogy az ott lakó emberek unatkoznak, leülnek a tv elé és órákig nézik, vagy kimennek és enyhén ittasan jönnek vissza. A szociális munkással sokat beszélgettünk erről, és ő is gondolkodott arról, milyen programokat lehetne kitalálni nekik. El is kezdődött egy folyamat, koncertre, múzeumba szerzett ingyen jegyeket, ezekre a programokra nagy volt az érdeklődés. Amikor kinn voltam, egy önkéntes is jelentkezett a szervezetnél, hogy szeretne kézműves foglalkozásokat tartani hajléktalan embereknek, azok akkor indultak be, de csak egy –két ember jelent meg rajtunk kívül, szóval ez nem érdekelte őket. Később beszélgettünk róla, hogy ez érthető is, hiszen hat férfi és két nő lakik ott, a férfiakat pedig a kézműves dolgok nem annyira érdeklik, ráadásul csak egy fajta dolgot csináltunk, ami talán unalmas lehetett. Amikor eljöttem így állt a helyzet, remélem, azóta sikeresebb lett ez a program, vagy találtak ki mást, ami mindenkit leköthet. Én javasoltam a különböző könnyebb sport tevékenységeket, mint a lengőteke vagy asztalitenisz. Ezeket el is mondtam lakótársaimnak is és a szociális munkásoknak is, elég nagy volt az érdeklődés, lehet ezekből majd a későbbiekben meg valósul valami, bár a lengőteket nem ismerik, ennek pontos méreteivel és ismertetésével még adós vagyok.

Itt az emeleti lakókkal kerültem a legközelebbi kapcsolatba, hiszen itt laktam én is. Mivel még sosem laktam hajléktalan szállón, ez számomra nagyon hasznos tapasztalat volt, amit hazaérkezve mint szociális munkás remélem tudok hasznosítani. Mivel közös volt a konyhánk, a tv, a számítógép, meg kellett tapasztalnom, milyen az, amikor a napomat úgy kell szerveznem, hogy még meg tudjak főzni, mivel csak két főzőlap volt, és annyit főzök, amennyit tudok tárolni, hiszen a hűtőben egy félpolcnyi helyem volt, ugyanúgy, ahogy a többieknek. Vagy a számítógép használatot egyeztetnem kellett a lakókkal, vagy olyan műsort néztünk, amit a legtöbben akartak. Nem is olyan egyszerű ez az egész. Mivel az épületben tilos a dohányzás, csak az udvaron lehet, az emeletről le kell menni, át az éjjeli menedékhelyen, ki az udvarra, ahol az éjjeli menedékhely ittasság miatt kiültetett lakói várakoznak a beengedésre, és persze mindig kérnek cigit, vagy egyebet. A fent lakóknak ez nagyon fárasztó, hiszen nem tudnak mindig mindenkinek cigit adni. Egy kicsit bele láttam

milyen egy hajléktalan szállón élni. Természetesen tudom, hogy ez csak egy apró szeletkéje ennek az életmódnak, de úgy érzem nagyon sokat tanultam és remélem ha olyan helyzetbe kerülök, amikor ezeket a tapasztalatokat hasznosítanom kell, akkor másoknak is át tudom adni, és talán egy jobb szolgáltatást tudunk nyújtani a hajléktalan embereknek.

Az átmeneti szállórész lakói

A masszőr

50-es nő. Valamikor nagyon szép lehetett, igazi macskaarca van, de az élet és az ital megtette hatását. Ottlétem elején még nagyon nehezen ment neki az angol, de egyre jobban belejött, a végén már nagyon sokat beszélgettünk. Elmondta, hogy régebben naponta használta az angolt, mert svéd barátja volt. Ezenkívül oroszul, észtül, finnül és svédül is beszélt, de most már , hogy keveset használja, sokat elfelejtett. A svéd fiúval nagyon jól megvoltak, de meghalt. Minden akkor kezdődött. Aztán hozzáment egy férfihoz, aki ivott, született egy lányuk, de el is vált. A férfi azóta abban a lakásban lakik. Ők költöztek el, a lánnyal. A lány ma Oroszországban él, mivel oroszajkúak, úgy gondolta, hogy ott könnyebben boldogul. Könnyes szemmel mutatta a lánya esküvői képét, nem lehetett ott. Telefonon és levélben tartják a kapcsolatot, szívesen kimenne hozzájuk lakni, de előbb szeretné összeszedni magát. Masszőr volt világeletemben, de egy pár éve megszűnt a munkahelye, jelenleg a szociális járadékból él és még néhány régebbi kliense hívja masszírozásra. Évek óta itt lakik az emeleten, de nem változott semmi. A régi szép időket emlegeti, amikor még operába is jártak és volt az USA-ban is. Minden nap ivott, de csak keveset, el volt keseredve. A reggeli takarításból kivette a részét, aztán minden délutánja szabad volt, és ha jött telefon, akkor ment masszírozni.

A „rossz fiú”

Fiatalember, nagyon jól beszélt angolul, mindig ő segített, ha valamit fordítani kellett, hiszen a többiekkel nem volt közös nyelvünk, nehezen kommunikáltunk, bármennyire is szeretnénk volna. A kérdéseimre általában azt válaszolta, hogy „tudod, régebben rossz fiú voltam”. Sok országban élt már, Dél- Amerikában is, és Észtországban is több városban. Nem rég költözött ide Tallinból. Szülei élnek, de nem megy vissza hozzájuk. Jelenleg a szociális járadékból, amiért minden nap 4 órát dolgozik a foglalkoztatási programban, és maszek munkákból él.

Hitvallása, hogy segíts magadon, ahogy tudsz, más úgysem segít. (Van egy alakuló kapcsolata, és az utolsóelőtti ott töltött napomon ki is költözött saját albérlésbe.)

A nagypapa

Idősebb úr, mindig rendezett és mindig jó kedvű. Két éve nem iszik alkoholt, csak két liter tejet minden nap, attól ilyen jó kedvű mindig, nekem is ajánlotta ezt a terápiát. Állítólag örökké lehet így élni. Legtöbbször mutogatással kommunikáltunk, de rég elfeledett orosz tudásom is sokat javult kint létem alatt. Két gyermeke és három unokája van már, akikkel rendszeresen tartották a kapcsolatot, ő látogatta őket. Nem akart hozzájuk költözni, mert csak zavarna. Nyugdíjból él, emellett teljesen önkéntesen kiveszi a részét a munkafolyamatokból, többször sokkal többet dolgozott, mint a többiek, délutánonként is, sokszor már csak ő volt az udvaron, de még akkor is tett-vett, mert őt ez kötötte le és nem volt kedve egész nap a tv-t bámulni. Ha a munkát befejezte, az aktivitása nem csökkent, bevásárolt, hozta a tejet, megfőzött és mindeközben mindenkivel beszélgetett, folyamatosan. Az emelet lelke.

A fiú, aki a városi személtérakón nőtt fel

26 éves, csak oroszul beszél, észtül sem. Nagyon ritkán ivott. Azt mondták, ez nagyon nagy fejlődés, mert amikor a családjával a személtérakóban lakott, minden nap mindenki részeg volt, parfümöt ittak. Az idősebb gyerekek is. A szervezet szociális munkásai akkor találtak rájuk, nagyon sokáig tartott, amíg hajlandók voltak bejönni a szállóra. Akkor még élt az anyuka. Amikor beköltöztek, egy szobát kaptak az emeleten és szépen, lassan összeszedték magukat. Nem ittak, nem veszekedtek, a gyerekek elkezdtek iskolába járni újra, rendeződött az életük. Az anya rákos lett és nagyon gyorsan meghalt. Ezt nem tudták feldolgozni, az apa újra erősen ivott, nem maradhatott az emeleten, az éjjeli menedékhelyre kellett visszaköltöznie. A fiú jobban tartotta magát, ő maradhatott. Az apának van nyugdíja, de egy pár nap alatt elissza, nem támogatja a fiúkat pénzzel. A másik fiú egy családtagnál lakik, gyakran bejár, találkoztak. A fiú rendszeresen készített ételt, és vitte le az apának az éjjeli menedékhelyre, aki rendszeresen ittas volt és a padon kellett várnia a beengedésre. A haláleset több mint egy éve történt, de az apa nem tudja összeszedni magát, hiába minden segítség. Azt mondta, egyelőre nem megy. A fiú jár iskolába, kőműves lesz, ha elvégzi, de nagyon nehezen viseli, hogy az osztálytársai csúfolják amiatt, hogy honnan jár be. Sokszor abba akarta már hagyni, de eddig a szociális munkásának sikerült rábeszélnie, hogy maradjon. A

foglalkoztatási programban részt vesz, ezért van egy kis jövedelme, a feladatait úgy próbálták meg összeválogatni, hogy az a leendő szakmájába vágjon.

Hajléktalan ellátás Tallinban

Több civil szervezet is nyújt szociális ellátást Tallinban, de az alapvető követelmények hasonlóak. Éjjeli menedékhelyeken összesen 200 férőhely van. Téli időszakban teltházzal mennek, és bekerülésnél előnyt élveznek azok, akiknek mozgásproblémájuk van és azok, akik betegek. A hajléktalanok egyötöde nő. Sok hajléktalannak nincsenek hivatalos papírjai, ezért a szociális munkásnak ezeknek is utána kell járniuk, mert ezek nélkül nem vehetik igénybe a szolgáltatásokat, ugyancsak magas szoknak a száma is, akiknek még szovjet útlevelük van, mint egyetlen dokumentum, de ez már több mint 10 éve nem érvényes. Azok, akik bizonyítani tudják, hogy régebb óta Észtországban vannak, ideiglenes útlevelet, tartózkodási és munkavállalási engedélyt kaphatnak, ezek 5 évig érvényesek. Sok esetben ezt a hajléktalanok nem intézik el maguknak, ezért nincs is lehetőségük munkát vállalni, ebben a szállókon, menhelyeken dolgozó szociális munkások segítenek.

Hajléktalanok Rehabilitációs Központja

Erről azért írok külön, mert –a munkatervemből is kiderül-, szeretném meglátogatni. A tallini önkormányzat renováltatott egy kétemeletes házat azzal a céllal, hogy egy komplex szolgáltatást nyújtó rehabilitációs központot hozzanak létre hajléktalanoknak és olyan embereknek, akik nehézségekkel küzdenek. A központ azzal a koncepcióval jött létre, hogy szükséges szolgáltatásokat nyújtson hajléktalanoknak, mindezt egy helyen és magas szinten. A célcsoport felnőtt hajléktalanok, akiknek nincs állandó tartózkodási helyük, és olyan emberek, akiknek különböző nehézségeik vannak, többek között, akik börtönből szabadultak, idősek, hosszúideje munkanélküliek. A cél, hogy a célcsoport rehabilitálva legyen és megpróbálják őket visszaintegrálni a társadalomba. A működésük alapja, az elsődleges szükségletek kielégítése, anyagi támogatás a munkakeresőknek, szociális munka tudatos megtervezése, a különböző intézményekkel (az Önkormányzat Szociális Osztálya, a Próbaidő Felügyelet, Állampolgársági és Menekültügyi Hivatal, adományozók) való együttműködés. Mivel a hajléktalanság több összetevőből álló komplex probléma, úgy gondolják a

megoldásnak is komplexnek kell lennie. Ezért biztosítanak egy helyen lakhatási lehetőséget, mosási, tisztálkodási lehetőséget, szociális ügyintézés, munkakereséshez támogatást, pénzügyi segítséget. A ház két részből áll, a nappali központból és a lakhatási részlegből. A nappali központ 9,00-17,00-ig van nyitva. Elérhetőek különböző tanácsadások (pszichológiai, szociális, a tanácsadásokat a hajléktalanság területén jártas, gyakorlott emberek végzik, megfelelő képesítéssel, ha szükséges oroszul is). Ruhát, élelmet osztanak. Segítenek a bizonyos kérelmek, adatlapok kitöltésében. Mosási, tisztálkodási lehetőséget biztosítanak. A lakhatási részleg 19 férfinak és 11 nőnek ad helyet. Ahhoz, hogy jelentkezhesse, az alábbi kritériumoknak kell megfelelniük: személyazonosító irat, felnőtt korú, tallini regisztráció, legális jövedelem, motiváció, józan életmód, együttműködés. A szállódíj 300 korona havonta, ezt a bevételt a szálló takarításra költi.